

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/o-ipn/nagrody-i-odznaczenia-ipn/nagroda-honorowa-swiade/nagroda-honorowa-swiad-ek-histo-3/233473,Gala-XIV-edycji-nagrody-Swiadek-Historii-Kielce-14-listopada-2025.html>
26.02.2026, 18:43

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” - Kielce, 14 listopada 2025

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” odbyła się w piątek 14 listopada 2025 roku w sali konferencyjnej Delegatury IPN w Kielcach. Otrzymało ją sześciu laureatów z województwa świętokrzyskiego i małopolskiego. Nagrody wręczył zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma.

14.11

[Świadek Historii](#)

Nagroda „Świadek Historii” to wyróżnienie honorowe, które jest przyznawane instytucjom, organizacjom i osobom fizycznym szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii Narodu Polskiego oraz wspierającym pion edukacyjny IPN w realizacji ustawowej działalności w obszarach edukacyjnym, naukowym i wydawniczym w poszczególnych regionach kraju.

- W imieniu Instytutu Pamięci Narodowej pragnę wyrazić państwu wielką wdzięczność. Nie tylko za działalność w okresie zniewolenia komunistycznego, ale też za nieustanne popularyzowanie historii Polski oraz za to, że możemy na państwa liczyć. IPN jest dużą instytucją, jednak bez współpracy ze społecznikami nie moglibyśmy robić tak wiele

- mówił zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma.

Nagroda jest przyznawana obywatelom polskim oraz osobom niebędącym obywatelami polskimi. Może być także przyznana pośmiertnie. O uhonorowaniu decyduje Kapituła, której przewodniczy prezes Instytutu Pamięci Narodowej. „Świadek Historii” uzupełnia ogólnopolską nagrodę IPN Kustosz Pamięci Narodowej.

Laureaci XIV edycji nagrody „Świadek Historii”

- Jan Franczyk (ur. 24 czerwca 1956 r. w Krakowie)

Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po śmierci Stanisława Pyjasa związał się ze Studenckim Komitetem Solidarności. Założyciel Chrześcijańskiej Wspólnoty Ludzi Pracy. Wydawca podziemnego miesięcznika „Krzyż Nowohucki” - redaktor naczelny - gdzie ukazało się ponad 20 tytułów książek, głównie historycznych.

27-30 VIII 1980 uczestnik głódówki solidarnościowej z robotnikami strajkującymi na Wybrzeżu w kościele MBKP (Arka Pana) w Krakowie-Nowej Hucie. Kilukrotnie przesłuchiwany, zatrzymywany. W latach 1980-1981 był członkiem KIK w Krakowie.

Od IX 1980 w „S”; 1980-1981 pracownik Sekcji Informacji w MKZ/ZR Małopolska, redaktor „Gońca Małopolskiego”.

12/13 XII 1981 internowany, przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Nowym Wiśniczu i Załężu, 8 VII 1982 zwolniony. W latach 1982-1989 był kolporterem podziemnych i emigracyjnych pism, m.in. „Hutnika”, „Zomorządność”, paryskiej „Kultury”, „Zeszytów Literackich”, „Aneksu”

oraz książek, m.in. Piotra Woźniaka pt. „Zapluty karzeł reakcji”, Jerzego Sadeckiego pt. „Ziarna gniewu”, Wydawnictwa Krzyża Nowohuckiego.

W latach 1984-1988 - współzałożyciel Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego im. kard. Stefana Wyszyńskiego przy parafii św. Maksymiliana Kolbego w Krakowie-Mistrzejowicach, gdzie działał jako rektor i wykładowca. 1985-1992 pracował w Zakładzie Psychologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. W 1986 r. zorganizował wystawę „Nowa Huta. Miasto Krzyża i pracy” w Krakowie-Mistrzejowicach.

Od 1989 w Polskim Towarzystwie Psychologicznym. W 1990 przew. Partii Republikańskiej. 1990-1993 kierownik działu religijnego dziennika „Czas Krakowski”, od 1991 redaktor nacz. „Głosu - Tygodnika Nowohuckiego”, 1992-1994 dyr. i pełnomocnik likwidatora TVP Kraków. 1994-1998 radny Krakowa z listy Twoje Miasto, 1998-2002 z listy AWS, 2006-2010 z listy PiS. 1997-2003 w SKL (członek władz woj. i prezydium). Od 2004 wykładowca w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie, od 2006 w Akademii Pedagogicznej (od 2008 Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie). W 2005 w grupie Ujawnić Prawdę.

Autor książek: Chrzęścjanin partyjny czyli katolik w PZPR (1981), Przykazania (1981), Na fundamencie krzyża. Kościół katolicki w Nowej Hucie w latach 1949-1989 (2004), Encyklopedia Nowej Huty (współautor, 2006), Brama śmierci. Pytania o sprawy ostateczne (2007) oraz wielu artykułów naukowych i recenzji.

Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2011), Krzyżem Wolności i Solidarności (2015), Medalem KEN (2012), wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury (2001), laureat nagrody Polcul Foundation (1991).

- Karol Krasnodębski (ur. 3 września 1929 r. w Warszawie)

Absolwent Politechniki Krakowskiej.

W latach 1965-1984 był członkiem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich (sekretarz oddziału wojewódzkiego), a w 1975-1984 r. rzeczoznawcą Naczelnej Organizacji Technicznej.

W 1951 pracownik Wytwórni Chemicznej nr 9 w Łęgnowie k. Bydgoszczy, 1951-1952 technolog w Centralnym Zarządzie Przemysłu Erg w Warszawie, 1952-1984 technolog, kierownik sekcji w Laboratorium Centralnym, kierownik Laboratorium Centralnego w Zakładach Mechanicznych w Tarnowie (1975-1981 Fabryka Obrabiarek Specjalizowanych Ponar Tarnów).

Od IX 1980 w „S”; IX 1980 współinicjator, przew. Komitetu Założycielskiego; od X 1980 członek Tarnowskiej Komisji Koordynacyjnej „S”; od I 1981 przew. KZ, od IX 1981 kierownik Delegatury ZR Małopolska w Tarnowie; 12 X 1981 współzałożyciel KOWzP w Tarnowie.

13 XII 1981 internowany. przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Załężu k. Rzeszowa, szpitalu AŚ w Krakowie, 30 IV 1982 zwolniony, 10 VI 1982 ponownie internowany w Załężu (przypisywano mu inspirację strajku 13 V 1982 w ZM, 15 VIII 1982 uzyskał przepustkę na leczenie, 16 VIII aresztowany po rewizji w mieszkaniu, przetrzymywany w ZK w Tarnowie (w X 1982 podjął głódówkę po delegalizacji „S”), 15 XI 1982 zwolniony. Po powrocie do pracy przeniesiony na gorsze stanowisko. 1982-1984 członek Tymczasowej Tarnowskiej Komisji Koordynacyjnej „S”/Tarnowskiej Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej „S” Robotników i Chłopów, w 1983 koordynator w MKS Małopolski Południowo-Wschodniej. 1982-1989 organizator kolportażu podziemnych pism, m.in. „Tygodnik Mazowsze”, „Hutnik”, „Tarnina” (w mieszkaniu punkt kolportażowy), Pielgrzymek Ludzi Pracy na Jasną Górę, mszy za ojczyznę w bazylice katedralnej Narodzenia NMP i w kościele Świętej Rodziny w Tarnowie, uroczystości patriotycznych przy Grobie Nieznanego Żołnierza. W 1983 współzałożyciel, animator tarnowskiego Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościele Świętej Rodziny. 1983-1984 współpracownik podziemnego pisma „Tarnina”. Wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, trzykrotnie ukarany grzywnami przez kolegia ds. wykroczeń (5 II 1985, 29 XII 1986, 18 VII 1987). 23 II 1984 aresztowany, przetrzymywany w areszcie RUSW w Dębicy i Rzeszowie, 7 VIII zwolniony na mocy amnestii; w V 1984 zwolniony z pracy; od 1984 na rencie. W III 1985 uczestnik głódówki rotacyjnej w kościele Narodzenia NMP w Krakowie-Bieżanowie. W 1986 redaktor podziemnego pisma „Nadzieja”. We IX 1988 organizator (z Leonardem Łackim, Tadeuszem Kurlejem, Marianem Pamulą) Komitetu Założycielskiego „S” ZM. W 1989 przew. KO w Tarnowie, 1989-1991 poseł RP z listy KO. W 1993 pełnomocnik wojewody tarnowskiego ds. wprowadzenia wojsk Federacji Rosyjskiej. Od 1994 na emeryturze.

Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2011), Krzyżem Wolności i Solidarności (2015), Złotym Krzyżem Zasługi (2007), medalem Zasłużony dla NSZZ Solidarność Regionu Małopolska (2000).

Zmarł 2 stycznia 2025 r. w Tarnowie.

● Kazimiera Kwiek (ur. 12 lipca 1918 r. w Zabierzowie Bocheńskim)

We wczesnej młodości straciła rodziców – mimo trudnego dzieciństwa ukończyła siedmioklasową szkołę podstawową. Od 1938 r. opiekowała się Heleną Donhaiser-Sikorską, żoną Stanisława Sikorskiego, która stała się mentorką Kazimieri Kwiek – opiekowała się nią do śmierci. W 1946 r. ukończyła kurs dla wychowawczyń przedszkoli, a następnie zdała seminarium i studium nauczycielskie oraz kurs metodyki nauczania przedszkolnego. Pracowała jako dyrektorka przedszkoli i wychowawczyni aż do emerytury. Nigdy nie zapisała się do partii komunistycznej. Córkę wychowała w duchu patriotycznym. Po przejściu na emeryturę szyła gobeliny głównie z motywami sakralnymi, które potem przekazywała wybitnym duchownym.

Jeden gobelin przekazała Ronaldowi Reaganowi. Ten gest, nie tylko pokonał cenzurę, a także dotarł za ocean i stał się symbolem wiary. Prezydent USA napisał dla niej list z podziękowaniem.

Odbyła kilka pielgrzymek do ziemi świętej i do Rzymu, sfinansowała również podróże osobom duchownym.

Zmarła 30 lipca 2016 r. w Krakowie.

Wspomnienia o niej zostały opowiedziane przez córkę podczas objazdowej wystawy IPN „Gaude Mater Polonia. Jan Paweł II w Ojczyźnie”, powstał również film dokumentalny „Nić nadziei”.

- Romuald Sadowski (22 września 1968 r. w Kielcach)

Inicjator i twórca Klubu Historycznego Rok1863.pl, któremu przewodzi. Zebrał i przekazał tysiące książek i materiałów dydaktycznych dla polonii litewskiej. Doprowadził do odsłonięcia obelisku upamiętniającego gen. Aleksandra Waligórskiego – bohatera powstań listopadowego i styczniowego oraz obelisku upamiętniającego walki w majątku Szczecno. Wydał kilka książek historycznych. Od 2018 r. organizuje cykliczny „Capstrzyk Powstańczy” w rocznicę bitwy pod Hutą Szczecińską. Prowadzi nieszablonowe lekcje historii dla młodzieży. Jest redaktorem naczelnym „Biuletynu Szlakiem Narbutta”. Zorganizował w 2025 r. uroczystość w 80. rocznicę śmierci por. Jana Borysewicza ps. „Krysia” na Litwie.

- Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück

Misją stowarzyszenia jest krzewienie wiedzy o KL Ravensbrück. Powstało z inicjatywy byłych więźniarek.

Realizuje politykę historyczną, rozwija świadomość narodową, promuje historię największego niemieckiego obozu koncentracyjnego dla kobiet i dzieci i to jaką rolę odegrały polskie więźniarki

polityczne w ruchu oporu przeciw okupantowi przed aresztowaniem i w obozie, edukuje następne pokolenia, aby obudzić świadomość, żeby nigdy więcej nie było wojny, obozów koncentracyjnych, mordów, wykorzystywania do niewolniczej pracy, dokonywania eksperymentów pseudomedycznych na ludziach. Spotkania byłych więźniarek i ich świadectwa miał na celu uświadomienie młodemu pokoleniu znaczenia wartości moralnych, którymi kierowały się uwięzione kobiety.

Stowarzyszenie pielęgnuje i podtrzymuje pamięć o więźniarkach z Małopolski, m.in. poprzez inicjatywy jak działanie na rzecz stworzenia tablicy upamiętniającej więźniarki wywiezione z tarnowskiego więzienia do KL Ravensbrück.

Ponadto, stowarzyszenie podejmuje wiele inicjatyw, jak wystawy, konkursy, koncerty, wydawanie publikacji, uroczystości, wyjazdy do Ravensbrück, żywe lekcje historii i wykłady, a także pomoc rodzinom byłych więźniarek w trudnych sytuacjach życiowych oraz przy poszukiwaniu informacji i wiele innych.

- Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej 4 Pułku Piechoty Legionów w Kielcach (rok zał. 2015)

W ciągu 10 lat działalności rekonstruktorzy uczestniczyli w licznych wydarzeniach popularyzujących wiedzę o różnych aspektach historii najnowszej Polski: z okresu powstania styczniowego, Wielkiej Wojny, wojny polsko-bolszewickiej, z 1918 r., z września 1939 r., okupacji niemieckiej, po 1944 r.

Stowarzyszenie przygotowuje dioramy i wystawia warty honorowe podczas wydarzeń upamiętniających ważne chwile w historii Polski. Organizuje wydarzenia otwarte, spotkania historyczne, akcje charytatywne.

Wraz z IPN brał udział w Nocy Muzeów.

Finansuje również tablice pamiątkowe oraz murale. Prowadzi warsztaty poświęcone polskiej historii wczesnego średniowiecza. Członkowie statystowali na planach filmowych filmów historycznych, a także sami takie filmy realizowali.

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” - Kielce, 14 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” - Kielce, 14 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” - Kielce, 14 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” - Kielce, 14 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” - Kielce, 14 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Gala XIV edycji nagrody „Świadek Historii” – Kielce, 14 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Laureaci nagrody Świadek Historii z lat poprzednich

- 2012
kard. Franciszek Macharski, Stanisław Malara, Paweł Perchel, Adam Roliński, ppłk. Jerzy Wesołowski, Władysław Skalski (pośmiertnie)
- 2013
Kazimierz Cholewa, Andrzej Jankowski, Józef Jarno, Anna Łakomic, ks. Władysław Palmowski, Bogusław Sonik, Zofia Dubjelova (pośmiertnie)
- 2014
Stanisław Handzlik, Małgorzata Janiec, Tadeusz Kowalczyk, Zbigniew Paliwoda, Andrzej Szkaradek, Pelagia Potocka (pośmiertnie)
- 2015
Jan Banaśkiewicz, Michał Siwiec-Cielebon, Wojciech Grzeszek, Robert Mazur, Wacław Szacoń, Stanisław Szuro
- 2016
Tadeusz Bieńkiewicz, Jadwiga Duda, Wojciech Lubawski, Wojciech Narębski, Danuta Żbikowska, Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego w Kielcach
- 2017
Stanisław M. Jankowski, Karol Tendera, Aleksandra Szemioth, Ryszard Majdzik, Zofia Wieczorek-Nowak, Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury” – „Nurt”
- 2018
Wanda Półtawska, Amelia Dunin, Jerzy Bukowski, Antoni Wiatr, Józef Wieczorek, Wojciech Zapala
- 2019
Adrienne Körmendy, Jolanta Kulińska, Urszula Oettingen, Janusz Baster, o. Jerzy Pajak OFMCap, Stowarzyszenie NZS 1980
- 2020
dr Maria Żychowska, ppłk dr Janusz Kamocki „Mamut”, ppłk Janusz Sermanowicz „Dyzma”, Jacek

Smagowicz, Jerzy Giza, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu

● 2021

Jerzy Basiaga, Andrzej Kostrzewski, Łukasz Łaganowski, Zbigniew Siekański, Polskie Towarzystwo Historyczne w Nowym Sączu, Towarzystwo Przyjaciół Nowej Słupi

● 2022

Krystian Brodacki, Marek Godlewski, kpt. Stanisław Pazurkiewicz, Danuta Szegda-Pestka, Fundacja Pobliskie Miejsca Pamięci Auschwitz-Birkenau, Zespół Szkół nr 2 im. Sybiraków w Nowym Sączu

● 2023

Mariusz Kowalski, Paweł Kurtyka, Andrzej Róg, Krzysztof Witkowski, Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Krakowski Oddział Związku Sybiraków

● 2024

Danuta Paszkowska, Zbigniew Galicki, Wojciech Hausner, Jerzy Jabłoński, Leszek Jaranowski, Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierchosławicach

[Następny Strona](#)

Kielce

Kielce, Kraków

Nagroda Honorowa Świadek Historii

Gala